

Epik dostonlarning kelib chiqishi

MAMUN universiteti NTM Filologiya fakulteti “Roman-german
filologiyasi” kafedrası o‘qituvchisi

Arabova Gulsanam Saburovna

Annotatsiya: Ushbu tezisda dostonlar, epik dostonlarning kelib chiqishi haqida qisqacha yoritib berilgan.

Kalit so‘zlar: doston, janr, motiv, Kiev tsikli.

Dostonlar - Qadimgi Rusning rus xalqining tarixiy hayotidagi voqealarni aks ettiruvchi she'riy qahramonlik dostoni. Rus shimolidagi dostonlarning qadimiy nomi "eski". Zamonaviy ism janr - "dostonlar" - 19 -asrning birinchi yarmida folklorshunos I.P. Saxarov "Igor kampaniyasi davri" - "o'sha davrning bylinalari" ning mashhur ifodasi asosida.

Dostonlarning qo'shilish vaqti har xil yo'llar bilan belgilanadi. Ba'zi olimlar bunga ishonishadi erta janr, Kiev Rusi davrida (X-XI asrlar) shakllangan, boshqalari-o'rta asrlarda, Moskva markazlashgan davlati tuzilishi va mustahkamlanishi davrida paydo bo'lgan kech janr. Dostonlar janri 17-18 -asrlarda o'z cho'qqisiga chiqdi va 20 -asrga kelib u unutildi.

Dostonlar, V.P. Anikina, bu "qahramonlik qo'shiqlari-bu Sharqiy slavyan davrida odamlarning tarixiy ongining ifodasi sifatida paydo bo'lgan va Qadimgi Rossiya sharoitida rivojlangan ...".

Dostonlar ijtimoiy adolat ideallarini aks ettiradi, rus qahramonlarini xalq himoyachisi sifatida ulug'laydi. Ular tarixiy voqelikni tasvirlarda aks ettirgan holda, ijtimoiy axloqiy va estetik ideallarni ochib beradi. Dostonlarda hayot asosi badiiy adabiyot bilan birlashtirilgan. Ular tantanali va achinarli ohangga ega, ularning uslubi favqulodda odamlarni ulug'lash va tarixning ulug'vor voqealariga mos keladi.

Mashhur folklorshunos P.N. Ribnikov. Birinchi marta u Petrozavodskdan o'n ikki kilometr narida, Shui-Navolok orolida eposning jonli ijroini eshitdi. Bahorda

bo'ronli Onega ko'lida qiyin sayohatdan so'ng, olov yonida tunab qolgan Ribnikov jimgina uxlab qoldi ...

Dostonlarning asosiy ijrochilari qahramonlardir. Ular o'z vataniga va xalqiga sadoqatli mard odamning idealini o'zida mujassam etgan. Qahramon yolg'iz dushman qo'shinlari bilan jang qiladi. Dostonlar orasida eng qadimiylar guruhi ajralib turadi. Bu mifologiya bilan bog'liq "katta" qahramonlar haqidagi dostonlar. Bu asarlarning qahramonlari - mifologiya bilan bog'liq tabiatning noma'lum kuchlarining timsoli. Bular Svyatogor va Magus Vseslavievich, Dunay va Mixaylo Potik.

O'z tarixining ikkinchi davrida eng qadimiy qahramonlar o'rnini zamonaviy zamon qahramonlari - Ilya Muromets, Dobrynya Nikitich va Alyosha Popovich egalladi. Tsiklizatsiya atrofdagi epik obrazlar va syujetlarning birlashishini anglatadi individual belgilar va joylar. Kiev shahri bilan bog'liq bo'lgan eposning Kiev tsikli shunday shakllangan.

Ko'pgina dostonlarda Kiev Rus dunyosi tasvirlangan. Bogatyrlar knyaz Vladimirda xizmat qilish uchun Kievga borishadi, ular uni dushman qo'shinlaridan himoya qilishadi. Bu dostonlarning mazmuni asosan qahramonlik, harbiy xarakterga ega.

Novgorod qadimgi rus davlatining yana bir yirik markazi edi. Dostonlar Novgorod tsikli- uy, qisqa hikoya. Bu dostonlarning qahramonlari savdogarlar, knyazlar, dehqonlar, guslar (Sadko, Volga, Mikula, Vasiliy Buslaev, Blud Xotenovich) edi.

Dostonlarda tasvirlangan dunyo butun rus eridir. Shunday qilib, qahramon postidan Ilya Muromets baland tog'larni, yashil o'tloqlarni, qorong'i o'rmonlarni ko'radi. Epik dunyo "Yorqin" va "quyoshli", lekin unga dushman kuchlari tahdid solmoqda: qora bulutlar, tuman, momaqaldiraq yaqinlashmoqda, sanoqsiz dushman qo'shinlaridan quyosh va yulduzlar so'nmoqda. Bu yaxshilik va yomonlik, yorug'lik va qorong'u kuchlar o'rtasidagi qarama -qarshilik dunyosi. Unda qahramonlar

yovuzlik va zo'ravonlikning namoyon bo'lishiga qarshi kurashadilar. Bu kurashsiz epik olam imkonsizdir.

Har bir qahramon o'ziga xos xarakterga ega. Ilya Muromets kuchni ifodalaydi, bu Svyatogordan keyin eng kuchli rus qahramoni. Dobrynya ham kuchli va jasur jangchi, ilon jangchisi, lekin ayni paytda qahramon-diplomat. Knyaz Vladimir uni maxsus diplomatik topshiriqlarga yuboradi. Alyosha Popovich zukkolik va ayyorlikni aks ettiradi. "U buni zo'rlik bilan olmaydi, shuning uchun ayyorlik bilan" - dostonlarda u haqida aytilgan. Qahramonlarning monumental tasvirlari va ulkan yutuqlar badiiy umumlashtirishning mevasidir, odamlarning qobiliyati va kuchining timsolidir. ijtimoiy guruh, haqiqatda mavjud bo'lgan narsani bo'rttirib ko'rsatish, ya'ni giperbolizatsiya va idealizatsiya. Dostonlarning she'riy tili tantanali ohangdor va ritmik tarzda tashkil etilgan. Uning maxsus badiiy vositalari - taqqoslashlar, metafora, epitetlar - epik jihatdan ulug'vor, ulug'vor va dushmanlarni tasvirlashda ular dahshatli, xunuk rasm va tasvirlarni qayta yaratadi.

Turli dostonlarda motif va obrazlar, syujet elementlari, bir xil sahnalar, chiziqlar va chiziqlar guruhlari takrorlanadi. Shunday qilib, Kiev tsiklining barcha dostonlari orqali shahzoda Vladimirning tasvirlari, Kiev shahri, qahramonlar o'tadi. Boshqa asarlar kabi dostonlar xalq san'ati biriktirilgan matn yo'q. Og'izdan og'izga o'tib, ular o'zgardi, turlicha. Har bir dostonning cheksiz xilma -xil variantlari bor edi.

Dostonlarda ajoyib mo"jizalar ko'rsatiladi: qahramonlarning reenkarnatsiyasi, o'liklarning, bo'rining tirilishi. Ularda dushmanlarning mifologik tasvirlari va hayoliy elementlar bor, lekin fantaziya ertakdagidan farq qiladi. U xalq tarixiga asoslangan. 19 -asrning mashhur folklorshunosi A.F. Hilferding yozgan:

"Agar odam qahramon qirq pudlik tayoq ko'tarishi mumkinligiga yoki butun armiyani joyiga qo'yishiga shubha qilsa, unda epik she'riyat o'ldiriladi. Ko'plab belgilar meni shimoliy rus dehqonlari va uni tinglovchilarning aksariyati eposda tasvirlangan mo"jizalarning haqiqatiga ishonishiga ishontirdi. Epos tarixiy xotirani saqlab qolgan. Mo"jizalar xalq hayotida tarix sifatida qabul qilingan ".

Dostonlarda ko'plab tarixiy ishonchli belgilar mavjud: tafsilotlarning tavsifi, jangchilarning qadimiy qurollari (qilich, qalqon, nayza, dubulg'a, zanjirli pochta). Ular Kiev shahrini, Chernigovni, Muromni, Galichni ulug'laydilar. Boshqalarga ism berilgan Rossiyaning eski shaharlari... Voqealar qadimgi Novgorodda ham davom etmoqda. Ularda ba'zi tarixiy shaxslarning ismlari bor: knyaz Vladimir Svyatoslavich, Vladimir Vsevolodovich Monomax. Bu knyazlar xalq vakolatxonasida birlashdilar jamoaviy tasvir Shahzoda Vladimir - "Qizil quyosh".

Dostonlarda fantastika va fantastika juda ko'p. Ammo fantastika - bu she'riy haqiqat. Dostonlarda slavyan xalqining tarixiy hayotiy sharoitlari aks etgan: pecheneglar va polovtsiyaliklarning Rossiyaga qarshi bosqinchilik yurishlari, ayollar va bolalar bilan to'lgan qishloqlarning vayron bo'lishi, boyliklarning talon - taroj qilinishi. Keyinchalik, XIII-XIV asrlarda Rossiya mo'g'ul-tatarlar bo'yinturug'i ostida edi, bu dostonlarda ham o'z aksini topgan. Milliy sinovlar yillarida ular muhabbatni uyg'otdilar vatan... Bu doston rus zamini himoyachilarining jasorati haqidagi qahramonona xalq qo'shig'i ekanligi bejiz emas.

Biroq, dostonlar nafaqat chizilgan qahramonlik ishlari qahramonlar, dushman bosqinlari, janglar, lekin har kuni inson hayoti uning ijtimoiy va kundalik ko'rinishlari va tarixiy sharoitida. Bu Novgorod dostonlari tsiklida aks etadi. Ularda qahramonlar rus eposining epik qahramonlaridan sezilarli farq qiladi. Sadko va Vasiliy Buslaev haqidagi epik hikoyalarga nafaqat yangi original mavzular va syujetlar, balki boshqa epik tsikllarni bilmagan yangi epik obrazlar, yangi turdagi qahramonlar kiradi. Novgorod qahramonlari, qahramonlik tsikli qahramonlaridan farqli o'laroq, jangovar harakatlar qilmaydi. Bu haqiqat bilan izohlanadi Novgorod O'rda bosqinidan qochdi, Batu qo'shinlari shaharga etib bormadi. Biroq, novgorodliklar nafaqat isyon ko'tarishdi (V. Buslaev) va arfa chalish (Sadko), balki jang qilish va G'arb bosqinchilari ustidan yorqin g'alabalarni qo'lga kiritish mumkin edi.

Vasiliy Buslaev Novgorod qahramoni sifatida namoyon bo'ladi. Unga ikkita doston bag'ishlangan. Ulardan biri o'zi qatnashgan Novgoroddagi siyosiy kurash haqida gapiradi. Vaska Buslaev shahar aholisiga qarshi isyon ko'tardi, ziyofatlarga keldi va "boy savdogarlar", "Novgorodlik erkaklar" bilan janjallashdi, cherkov vakili "oqsoqol" hojisi bilan duelga kirishdi. U o'z jamoasi bilan "kundan -kunga jang qiladi va jang qiladi". Posad dehqonlari "bo'ysundilar va sulh tuzdilar" va "har yili uchun uch ming" to'lashga va'da berishdi. Shunday qilib, eposda boy Novgorod posadlari, taniqli erkaklar va shahar mustaqilligini himoya qilgan shaharliklar o'rtasidagi to'qnashuv tasvirlangan.

Qahramonning isyoni hatto uning o'limida ham namoyon bo'ladi. "Vaska Buslaev qanday ibodat qilgani" dostonida, u hatto Iordan daryosida yalang'och suzgan Quddusdagi Muqaddas qabristonda ham taqiqlarni buzadi. U erda ham gunohkor bo'lib qolib halok bo'ladi. V.G. Belinskiy shunday deb yozgan: "Vasiliyning o'limi uning fe'l -atvoridan kelib chiqadi, u dadil va zo'ravonlikdan kelib chiqadi, go'yo muammo va o'limni so'raydi".

Novgorod tsiklining eng she'riy va ertakli dostonlaridan biri "Sadko" dostonidir. V.G. Belinskiy dostonni "rus xalq she'riyatining durdonalaridan biri, Novgorodning she'riy apofeozi" deb ta'riflagan. Sadko - kambag'al guslar, psalterda mohirona o'ynashi va dengiz qiroli homiyliги tufayli boylik orttirgan. Qahramon sifatida u cheksiz kuch va cheksiz qobiliyatni ifoda etadi. Sadko o'z erini, shahrini, oilasini yaxshi ko'radi. Shu bois, u taklif qilinmagan boyliklardan voz kechib, uyiga qaytadi.

Shunday qilib, dostonlar she'riy, san'at asarlari... Ularda kutilmagan, hayratlanarli va aql bovar qilmaydigan ko'p narsalar bor. Biroq, ular asosan haqiqatdir, ular xalqning tarix haqidagi tushunchasini, xalqning burch, sharaf, adolat haqidagi g'oyalarini yetkazadi. Shu bilan birga, ular mohirona qurilgan, ularning tili betakror.

Dostonlarning badiiy o'ziga xosligi

Dostonlar tonik (uni epik, xalq deb ham ataladi) misrasi bilan yaratilgan. Tonik she'r bilan yaratilgan asarlarida she'r satrlari boshqa sonli bo'g'inlarga ega bo'lishi mumkin, lekin nisbatan teng miqdordagi stress bo'lishi kerak. Epik baytda, birinchi urg'u, qoida tariqasida, boshidan uchinchi bo'g'inga, oxirgi bo'g'in esa oxiridan tushadi.

Dostonlar aniq tasvirga ega bo'lgan haqiqiy obrazlarning kombinatsiyasi bilan ajralib turadi tarixiy ma'no va voqelik bilan shartlangan (Kievning surati, poytaxt knyaz Vladimir), bilan hayoliy tasvirlar(Ilon Gorynych, qaroqchi bulbul). Ammo dostonlarda etakchi o'rinni tarixiy voqelik yaratgan obrazlar egallaydi.

Ko'pincha doston yakkaxonlik bilan boshlanadi. Bu dostonning mazmuni bilan bog'liq emas, balki asosiydan oldin bo'lgan mustaqil rasmni taqdim etadi epik hikoya... Natijada eposning tugashi, qisqacha xulosa yoki hazil ("hozir eski kunlar, endi ish", "eski kunlar shu erda tugadi").

Epos odatda harakatning joyi va vaqtini belgilaydigan boshlanish bilan boshlanadi. Buning ortidan ekspozitsiya qo'yiladi, unda asar qahramoni ajralib turadi, ko'pincha kontrast texnikasidan foydalaniladi.

Qahramon obrazi butun hikoyaning markazida. Epik qahramon obrazining epik ulug'vorligi uning olijanob his -tuyg'ulari va kechinmalarini ochib berish orqali yaratiladi, uning harakatlarida qahramon fazilatlari ochiladi.

Dostonlarda uchlik yoki uchlik tasvirlashning asosiy usullaridan biridir (qahramonlik posti uchta qahramon bor, qahramon uchta safar qiladi - "Ilyaning uchta sayohati", Sadko uch marta Novgorodlik savdogarlarni ziyofatga taklif qilmaydi, u uch marta qur'a tashlaydi va hokazo). Bu elementlarning barchasi (shaxslar uchligi, uch karra harakat, og'zaki takrorlash) hamma dostonlarda mavjud. Qahramon va uning qahramonliklarini tasvirlash uchun ishlatilgan giperbollar ham ularda muhim rol o'ynaydi. Dushmanlarning tavsifi (Tugarin, Bulbul qaroqchi), shuningdek, jangchi-qahramonning kuchini tavsifi giperbolikdir. Bu erda hayoliy elementlar paydo bo'ladi.

Eposning asosiy hikoya qismida parallellik, tasvirlarni bosqichma -bosqich toraytirish va antitez usullari keng qo'llaniladi.

Doston matni doimiy va o'tish joylariga bo'linadi. O'tish parchalari - bu hikoyachilar tomonidan ijro paytida yaratilgan yoki takomillashtirilgan matn qismlari; doimiy joylar - turg'un, biroz o'zgaruvchan, turli dostonlarda takrorlangan (qahramonlik jangi, qahramon safari, ot egarlash va boshqalar). Hikoyachilar, odatda, ko'proq yoki kamroq aniq o'rganadilar va ularni harakat davomida takrorlaydilar. O'tish davrlari, aksincha, hikoyachi erkin gapiradi, matnni o'zgartiradi, qisman improvizatsiya qiladi. Dostonlarni kuylashda doimiy va o'tish joylarining kombinatsiyasi eski rus eposining janr xususiyatlaridan biridir.

Saratovlik olim A.P.ning ishi. Skaftymova "Dostonlar poetikasi va genezisi". Tadqiqotchi "epos qiziqishni qanday yaratishni biladi, tinglovchini umidsizlik tashvishidan hayajonga soladi, ajablanib zavqlantiradi va g'olibni shuhratparast g'alaba bilan ushlaydi" deb ishonadi.

D.S. Lixachev "She'riyat Qadimgi rus adabiyoti" Dostonlardagi harakat vaqti rus o'tmishining shartli davrini bildiradi deb yozadi. Ba'zi dostonlar uchun - bu Kiev shahzodasi Vladimirning idealizatsiya qilingan davri, boshqalar uchun - bu Novgorod ozodlik davri. Dostonlar rus mustaqilligi, shon -sharaf va Rossiyaning qudrati davrida sodir bo'ladi. Bu davrda knyaz Vladimir "abadiy" hukmronlik qiladi va qahramonlar "abadiy" yashaydilar. Dostonlarda harakatning barcha vaqti rus antik davrining shartli davriga tegishli.

Bolalar uchun 18 -asr adabiyoti. (Ofitser Savvatiy, Simon Polotskiy, Karion Istomin).

15-18-asrlarda Rossiyada bolalar adabiyoti

Qadimgi rus bolalar adabiyotining butun tarixini to'rt davrga bo'lish mumkin:

1) 15 -asrning ikkinchi yarmi - 16 -asrning birinchi yarmi, birinchi kognitiv asarlar paydo bo'lganda;

2) XVI asrning ikkinchi yarmi - XVII asr boshlari v., bolalar uchun 15 bosma kitob nashr etilganida;

3) 20-40 yillar 17 -asr, muntazam she'riyat boshlanganda;

4) XVII asrning ikkinchi yarmi - bolalar adabiyotining turli janr va turlarini taqlid qilish davri.

Katta rivojlanish 17 -asrda. she'r oladi. O'sha davrdagi bolalarga bag'ishlangan she'rlar, zamonaviy nuqtai nazardan, hali ham ibtidoiy edi. Lekin ular bilan bolalar she'riyati boshlandi.

Nodir bolalar qo'lyozma yoki bosma kitobi she'rlarsiz bajarilgan. Ayniqsa, ular juda ko'p edi, 17-asrning ikkinchi yarmida, biz hozir she'r deb ataydigan katta hajmli asarlar ham yozildi. She'rlar xulq -atvor qoidalarini belgilab berdi, dunyo haqida har xil ma'lumotlarni bildirdi. Ko'pincha she'rlar anonimdir. Biroq, ba'zi mualliflar o'sha paytda ma'lum bo'lgan, boshqalari hozir aniqlangan. Rossiyadagi birinchi bolalar shoiri Moskva Savvatiy bosmaxonasining direktori deb hisoblanishi kerak. Kitobning mazmuni va savodxonligi uchun rejissyor javobgar edi. Shuning uchun, eng bilimli odamlar... Hozirgi vaqtda Savvatiyning bolalar uchun yozgan o'ndan ortiq she'rlari ma'lum. Ular orasida - Moskva matbuoti kitobidagi birinchi she'r, 1637 yil nashrining alifbosiga joylashtirilgan. 34 qatordan iborat. She'r o'quvchiga qo'lida ushlab turgan kitobi haqida sodda, iliq va aniq aytib beradi, savodxonlikni, kitob donoligini ulug'laydi, qanday o'rganish va qanday o'qish haqida turli maslahatlar beradi. Kompozitsiyaga ko'ra, bu bola uchun u uchun qiziqarli va muhim mavzuda samimiy suhbatdir. Muallif bolani o'rganishda dangasa bo'lmaslikka, tirishqoqlikka, hamma narsada ustozga bo'ysunishga ishontiradi. Faqat bu holatda u "dono yozuv" ni (savodxonlikni) o'rganishi, "donishmandlar" qatoriga kirishi va "nurning haqiqiy o'g'li" bo'lishi mumkin. Keyinchalik, 17 -asrning ikkinchi yarmida bu she'r qo'lda yozilgan kitoblar orqali keng tarqaldi.

Katta shuhrat Savvatiyning yana bir she'ri ishlatilgan - "Dangasalik va beparvolik haqida qisqacha ma'lumot", 124 misradan iborat. Bu talaba, qobiliyatli,

lekin dangasa va beparvolik haqidagi salbiy obrazni yaratadi. Savvatiy bolalarda savodxonlikka hurmatni, ta'limga g'ayratli munosabatni va jaholatga nafratni singdirishga harakat qiladi. Muallif o'quvchini ta'limot - yorug'lik, johillik - zulmat degan xulosaga keltiradi. Asosiy ta'lim vositasi sifatida Savvatiy ishontirish usullaridan foydalanadi va qanday adabiy qabul- solishtirish, assimilyatsiya. Masalan, u olmosni yorug'lik, rang, bo'yoqlar va inson - ta'lim va "tushunishi" bilan qadrlashini aytadi.

"Ta'til ABC" deb nomlangan 106 satrdan iborat yana bir katta she'rda o'qituvchining maslahatiga quloq solgan, sinchkovlik bilan o'rgangan, shuning uchun o'qituvchi unga o'zi bilgan va o'rgatgan hamma narsani o'rgatgan ijobiy o'quvchining obrazi yaratilgan. mumkin. Bu kabi ajralish so'zi bola bitiruv kuni.

17 -asrning eng yirik shoiri. Polotsklik Shimo'n edi. Uning haqiqiy ismi - Petrovskiy. 1664 yilda rus podshosi Aleksey Mixaylovichning taklifiga binoan Shimon Moskvaga ko'chib o'tdi va u erda maktab ochdi, adabiy va ijtimoiy hayotda faol qatnasha boshladi. Polotsklik Simon 1664 yilda astarni yaratishda ishtirok etdi. U 1667 yilda nashr etilgan 1667 yilgi nashrning butun astarini tuzdi. Shimo'n tomonidan yozilgan bu asarning kirish so'zlari 17 -asrning ajoyib pedagogik risolasidir.

Lekin 1679 yilgi astar katta qiziqish uyg'otadi. Unda bolalar uchun ikkita she'r bor: "Yigitlarga so'z, xohlaganlarni o'rgatish" va "Nasihat". Ulardan birinchisi kitob haqida hikoya qiladi, savodxonlikni ulug'laydi, bolalarni yaxshi o'qishga chaqiradi, yoshlikda ishlaydiganlar qarilikda dam oladi. Barcha mehnatlar ichida o'qish va o'rganish eng zavqli va foydalidir. Ikkinchi she'r kitobning oxirida. U bolalar uchun nashr etgan "Vasiyat" va "Baarlam va Yoasaf haqidagi ertak" kitoblariga she'riy so'zlar yozgan. Ularda u kitoblarning mazmuni haqida gapiradi, bolalarni qiziqtirishga, ularni idrok qilishga tayyorlashga harakat qiladi. 1308 ta katta formatli sahifalarga ega mologion ”va 1316 betdan iborat“ Vertograd ko'p rangli ”. Kitoblar, muallifning so'zlariga ko'ra, "yoshi va qarisi uchun" mo'ljallangan edi, ular "ongli

so'zlarni qidirib", "yoshini o'rgatish uchun" o'qishni bilardi. Kitoblarda bolalar uchun mavjud bo'lgan ko'plab she'rlar, jumladan, bolalarning ota -onalariga, qarindoshlari va homiylariga tabrik she'rlari bor.

Tabiat, minerallar, hayvonlar, o'simliklar, qiziqarli afsonalar va boshqalar haqidagi she'rlar ham bolalar uchun mavjud edi, masalan, "Arc" ("Kamalak") she'ri yoki er va suv haqidagi she'rlar. kasbi bo'yicha o'qituvchi va taniqli shoir Simon Polotskiy o'z davrida bolalar adabiyotini yaratishga katta hissa qo'shgan.

Asari butunlay bolalarga bag'ishlangan birinchi rus yozuvchisi va shoiri Karion Istomin edi. O'zining barcha asarlarida Karion Istomin fan, "ma'rifat", yagini ulug'lagan. U hamma o'rganishi kerak deb hisoblardi: hamma sinf bolalari, o'g'il va qizlar, barcha millat vakillari. Ilm, Karion Istominning so'zlariga ko'ra, odamlarni muhtojlik va qayg'udan xalos qilishi kerak. Garchi Istomin ko'pgina she'rlarida knyazlarga to'g'ridan -to'g'ri murojaat qilgan bo'lsa -da, u ularni butun rus xalqi uchun niyat qilgan.

Karion Istomin tirikligida uning bolalar uchun uchta kitobi va darsliklarning to'liq to'plami nashr etilgan. Katta Primer Karion Istominning boshqa bolalar kitobida 11 ta she'r bor edi. Bundan tashqari, u o'ndan ortiq she'riy kitoblar yozgan. Shunday qilib, "Polis" kitobida dunyoning barcha fasllari, qismlari, turli mamlakatlar haqida hikoya qilinadi. 176 qatordan tashkil topgan "Domostroy" she'riy kitobida yorqin misollar bilan xulq -atvor qoidalari majoziy tarzda bayon etilgan. Qoidalarining asosiy mazmuni "erkin fanlar" va hokazolarni o'rganish talabiga kamayadi.

Dostonlarning kelib chiqishi va tarixiy davrlashtirish masalasi juda ziddiyatli. Kerakli shart dostonni, uning tarixi va nazariyasini o'rganish - dostonlarni yilnomalar va yilnomalar bilan solishtirish.

V.F.Miller dostonlarning vaqti va muhiti haqida quyidagi taxminga kelgan. U Vladimirovning qahramonlik afsonalari tsiklini, keyingi dostonlarning prototipini yaratish rus milliy ongi hukmron bo'lgan XI asrga tegishli ekanligini yozgan. Bu

to'garak qo'shiqlarini yaratishda knyaz qo'shiqchilar ham, guruhlar ham ishtirok etishlari mumkin edi, qo'shiq kuylaydigan knyazlar va odamlar bilan bir xil jangchilar, voivodlar yoki Dobrynya va Putyata kabi "jasur" qo'shiqlar bo'lishi mumkin edi.<...>Shahzodalar va jangchilarga kuylagan bu she'riyat, aristokratik xarakterga ega edi, aytganda, xalqning boshqa qatlamlariga qaraganda, milliy o'ziga xoslik bilan uyg'unlashgan, eng yuksak, eng ma'rifatli tabaqaning nafis adabiyoti edi. "Rossiyaning er va umuman siyosiy manfaatlari." Bu nazariya "aristokratiya" uchun ko'p yillar tanqid qilinganiga qaramay, u o'zining ob'ektiv ilmiy ahamiyatini yo'qotmagan.

Hatto folklorga vulgar sotsiologik yondashuv avj olgan paytda ham, ba'zi olimlar uni qo'llab -quvvatlashini bildirish imkoniyatini topdilar. Masalan, Yu.M.Sokolov shunday deb yozgan edi: "Qadimgi Rusda dostonlarni yaratuvchilar-ijodkorlar faqat dehqonlar-er dehqonlar ekanini, epos faqat boshidan oxirigacha mahsulot bo'lganligini tasdiqlash. dehqon ijodkorligi, bu noto'g'ri bo'lar edi, chunki eposlarning aksariyati shaharlarda (Kiev, Velikiy Novgorod, Galich-Volinskiy va boshqalar) sodir bo'lgan voqealar haqida gapiradi va ular shahar (harbiy, savdogar) hayotining tarixiy jihatdan juda aniq tafsilotlarini o'z ichiga oladi. Dostonlarning mualliflari tajribali odamlar, mamlakatni va kundalik hayotni yaxshi biladigan odamlar edi. jamoat hayoti odamlarning turli qatlamlari ".

Dostonni buffonlar ham o'rgangan. Bu muhit unga ta'sir qildi: o'yin -kulgi birinchi o'ringa chiqdi. Dostonlarning o'zida bir qancha sahnalar shahzoda Vladimir ziyofatlaridagi bufunlarni - qo'shiqchilarni ifodalaydi.

V.F.Miller "Rus epik dostonining tarixining qisqacha tavsifi" da Vladimirov tsiklining epik qo'shiqlari rivojlanishining umumiy jarayonini tasvirlab bergan. Ularning shakllanishi va gullab-yashnashi XI-XII asrlarning Klivida, XII asrning ikkinchi yarmidan boshlab sodir bo'lgan. (Kievning zaiflashuvidan keyin) bu qo'shiqlar g'arb va shimolga, Novgorod viloyatiga ko'chib o'tdi.

Tadqiqotchi shunday yozgan: "Bu afsonalar, keyingi dostonlarning prototiplari XI asrda" qari "Vladimir nomini o'rab olgan. Bu asrda bu she'riy afsonalarning ma'lum bir turi ishlab chiqilgan, ularning uslubi, majoziy tili va she'riy tuzilishi. Qahramonlik elementi janubiy rus hayotining siyosiy shartlari bilan aniqlandi - sharqiy ko'chmanchilar bilan doimiy urush, avval peechenelar, keyin Polovtsi.<...>ajoyib jangchilarni ulug'lab, ularning ekspluatatsiyasini idealizatsiya qilib, ularni Kiev va knyazga bog'lab qo'ydi. Vladimir. Mahalliy afsonalar ham ushbu markazga jalb qilingan - Chernigov, Pereyaslavl, Rostov, ular izlarini ba'zan yilnomalarda, ba'zan zamonaviy dostonlarda topamiz. XII asrda. Vladimir eposi madaniyat, adabiyot va san'atning gullab -yashnashi bilan bir qatorda o'zining gullab -yashnagan davrini boshdan kechirdi. Bu davrning eng taniqli shahzodasi, Vladimir Monomax, Polovtsiyaliklar bilan muvaffaqiyatli urushlar bilan ulug'langan, hech bo'lmaganda o'ziga xos xususiyatlarga ko'ra, Vladimir dostoniga o'z muhrini qo'ygan va ba'zi zamondoshlarining ismlari dostonlarda saqlanib qolgan.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1 И.Султон. Адабиёт назарияси.- Т.: Ўқитувчи, 1986.- Б.172-173
- 2 А.Қаҳҳор. Асарлар. 5 жилдлик. 5-жилд.- Т., 1989.- Б.66
- 3 А.Қаҳҳор. Асарлар. 5 жилдлик. 5-жилд.- Т., 1989.- Б.66
- 4 Куронов Д., Раҳмонов Б. Ғарб адабий-танқидий тафаккури тарихи очерклари.- Т.: Фан, 2007.- Б.???-???
- 5 Қаранг: Д.Куронов. Душманни танитган дўст / Ўзбекистон адабиёти ва санъати.- 2004.
- 6 Федотов О.И. Основы теории литературы. В 2 ч. Ч.1.- М.: Владос, 2003.- С.253
- 7 Николина Н.А. Филологический анализ текста.- М.: ACADEMIA, 2003.- С.45
- 8 Фитрат. Адабиёт қоидалари.// Фитрат А. Танланган асарлар. IV жилд.- Т.: Маънавият, 2006.- Б.16